

RECENZJE I OMÓWIENIA (REVIEWS AND COMMENTS)

KS. DARIUSZ LIPIEC*

Studia Elckie
15 (2013) nr 3

Gemeindeleitung durch Laien? Internationale Erfahrungen und Erkenntnisse, red. Michael Böhnke, Thomas Schüller, Regensburg: Verlag Friedrich Pustet, 2011, ss. 355.

W wielu krajach świata Kościół katolicki cierpi z powodu braku księży. Wszędzie tam podejmowane są inicjatywy zmierzające do zorganizowania działalności pastoralnej w sytuacji kryzysowej. Na terenie Niemiec łączy się parafie tworząc związki parafialne mające jednego duszpasterza, albo scala się je tak, że w miejsce kilku mniejszych powstaje jedna duża parafia z jednym proboszczem. W tak powiększonych wspólnotach eklezjalnych problemem jest objęcie działalnością pastoralną wszystkich parafian i realizacja wszystkich dotychczasowych zadań przez duchownego. Z tego powodu do pomocy kierowani są odpowiednio przygotowani katolicy świeccy. Biskupi coraz częściej powierzają świeckim także odpowiedzialność za parafie, kierując ich do pracy zarówno jako wolontariuszy, jak i przydzielając im urzędy kościelne. Do takiego uczestnictwa laikatu w posłannictwie duchowieństwa upoważnia zarówno eklezjologia Soboru Watykańskiego II, jak i pozostający pod jej wpływem Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku.

Recenzowana praca zbiorowa zawiera świadectwa doświadczeń z różnych stron świata dotyczące zaangażowania katolików świeckich w duszpasterstwo parafialne. Redaktorami tomu są Michael Böhnke i Thomas Schüller. Pierwszy z nich jest profesorem teologii systematycznej i pedagogiki religijnej w Bergisch Univesität w Wuppertalu, drugi natomiast profesorem prawa kanonicznego w Westfälischen Wilhelms-Universität w Münster w Niemczech. Zebrane przez nich doświadczenia spisane przez autorów wywodzących się z różnych Kościołów lokalnych mają za cel ukazanie efektów i trudności związanych z zaangażowaniem laikatu i podejmowaniem przezeń odpowiedzialności za życie tych wspólnot. Redaktorzy starają się wykazać, że wspólnoty kościelne są żywotne także tam, gdzie zabrakło pasterzy.

W problematykę książki wprowadza artykuł redaktora, Michaela Böhnke, zatytułowany *Gemeindeleitung durch Laien. Genese und Ergebnisse eines For-*

---

* Ks. dr hab. Dariusz Lipiec – Katedra Organizacji Duszpasterstwa, Wydział Teologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; e-mail: dlipiec@kul.lublin.pl

schungsprojektes. Autor stara się wykazać, wychodząc od aktualnej sytuacji kryzysowej Kościoła w Niemczech oraz ukazując podstawy teologiczne i prawne zaangażowania laikatu w Kościele, że powierzanie świeckim coraz większej odpowiedzialności za parafie i inne wspólnoty eklezjalne jest najlepszym rozwiązaniem na dzisiejsze czasy. Rainer Bucher, profesor teologii pastoralnej i psychologii pastoralnej na uniwersytecie w Grazu w Austrii, w artykule pt. *Der lange Weg vom Erlaubnis- zum Ermöglichungsdiskurs. Die Gemeindeleitungsproblematik im Kontext der Konstitutionsprobleme der katholischen Kirche in den entwickelten Gesellschaften Deutschlands und Österreichs* przedstawia problematykę kierowania parafią w kontekście współczesnych przemian społecznych w Niemczech i Austrii, sprofesjonalizowanych struktur Kościoła, nowej eklezjologii Soboru Watykańskiego II i reform socjalnych. Prof. dr Sílvia Regina Alves Fernandes, socjolog z uniwersytetu Federal Rural w Rio de Janeiro w Brazylii w artykule pt. *Soziologische Perspektiven der Dynamik einer Pfarrei der katholischen Kirche in Brasilien und die Rolle der Laien* wskazuje na konieczność szerszego zaangażowania laikatu w kierowanie parafiami i wspólnotami podstawowymi. Według autorki, ani duchowni misjonarze zagraniczni, ani wspólnoty zakonne nie rozbudziły dostatecznie dynamiki życia kościelnego. Bryan Froerle, profesor teologii praktycznej w St. Thomas University w Miami na Florydzie w Stanach Zjednoczonych jest autorem artykułu pt. *Die Bedeutung der „Leitung von Pfarreien“ durch Laien in den Vereinigten Staaten. Entstehende Praxis der Leitung von Pfarreien durch Laien in Katholischen Glaubensgemeinschaften*. Opisuje on doświadczenia związane z działalnością koordynatorów pastoralnych w różnych regionach Stanów Zjednoczonych. Przedstawia genezę tego zjawiska, sposoby zaangażowania, jego walory i słabości oraz perspektywy rozwoju. Hans Bernd Köppen, dyrektor wydziału duszpasterskiego i personalnego kurii diecezjalnej w Münster, przedstawił artykuł zatytułowany *Leitung von Pfarrei und Gemeinde im Bistum Münster. Ein Werkstattbericht aus der Praxis*. Potwierdził on tezę, że szersze zaangażowanie laikatu w parafii jest potrzebą chwili w Niemczech. Prof. dr Adrian Loretan jest specjalistą w zakresie prawa kanonicznego i państwowego prawa kościelnego na uniwersytecie w Lucernie w Szwajcarii. W artykule pt. *Die Zukunft der Gemeinden. Perspektiven aus c. 517 § 2* skupia się na pytaniach wynikających z cytowanego kanonu i jego konsekwencjach dla kierowania parafią przez laikat, w tym przez kobiety. Marco Moerschbacher, profesor misjologii w Katolickim Uniwersytecie Leuven w Belgii, jest autorem artykułu zatytułowanego *Laiendienstämter und ihre theologischen Perspektiven. Das Beispiel der pastoralen Erneuerung in der Erdiözese Kinshasa*. Przedstawił w nim rolę świeckich katechistów w rozwoju Kościoła w Kenii, na przykładzie archidiecezji kinszaskiej. W artykule ukazane zostały uwarunkowania i perspektywy dalszego rozwoju działalności laikatu w rozwijającym się Kościele. Hadwig Mül-

ler, referentka w Instytucie Misyjnym w Akwizgranie w Niemczech, przedstawiła artykuł pt. *Gemeinden und Leitung im Bistum Poitiers*, w którym przedstawiła kierowanie wspólnotami wiernych w warunkach zaniku tradycyjnych parafii. W omawianej diecezji poszukuje się alternatywnych wspólnot dla wierzących i dróg przewodzenia im. David Ranson, docent w Sydney College of Divinity w Australii, jest autorem artykułu pt. *Das Aufkommen von Gemeindeleitung durch Laien im Australischen Kontext. Kontext, Erörterung und Herausforderungen*. Przedstawił w nim zaangażowanie laikatu w poszczególnych diecezjach Australii, rozróżniając diecezje wiejskie od miejskich, a także sposoby formacji świeckich do posługi w parafiach. Autorem artykułu zatytułowanego *Partikularrechtliche Umsetzung des c. 517 § 2. in den deutschsprachigen Bistümern* jest Thomas Schüller, profesor prawa kanonicznego na uniwersytecie w Münster w Niemczech. Udzielił on odpowiedzi na pytanie: kto sprawuje urząd pasterski w Kościele i jaki udział mają w nim świeccy. Do przywołanego kanonu KPK nawiązał także Alex Vadakumthala, przewodniczący stowarzyszenia kanonistów w Indiach. Jego artykuł pt. *Bedeutung der „Leitung der Gemeinde“ durch Laien. Eine analytische Studie von c. 517 § 2 und Erfahrungen und Perspektiven seiner Anwendung in der Kirche Indiens* zawiera analizę przywołanego kanonu KPK oraz obraz zaangażowania świeckich w Indiach we wspólnotach parafialnych. O doświadczeniach związanych z zaangażowaniem świeckich w kierowanie wspólnotami kościelnymi traktuje artykuł pt. *Die Pfarrei, eine Gemeinschaft von Gemeinden. Mexikanische Erfahrungen und Diskussionen zur Gemeindeleitung durch Laien*. Jego autorem jest Alfons Vietmeier, doradca pastoralny w różnych diecezjach Meksyku. Na tle uwarunkowań Kościoła w tym kraju rysuje obraz przejścia od modelu: ksiądz-proboszcz-urząd-potęga do modelu parafia(wspólnota)-posługi. O doświadczeniach w kierowaniu wspólnotami kościelnymi przez laikat traktuje artykuł zatytułowany *Kreative Treue und/oder Grenzüberschreitung?* Jego autorem jest filozof Gerard Zuidberg z Utrechtu, podejmujący często tę tematykę w swoich publikacjach. Przedstawia on proces dechrystianizacji w Holandii i próby przeciwstawienia się jemu, również poprzez aktywizację laikatu na płaszczyźnie parafialnej. Książka zawiera także bibliografię, na którą składają się głównie publikacje autorów artykułów.

Recenzowana publikacja zawiera refleksję nad problematyką zaangażowania katolików świeckich w kierowanie wspólnotami kościelnymi, głównie parafiami, przeprowadzoną z perspektywy Kościoła w obszarze języka niemieckiego. Czytając ją można odnieść wrażenie, że redaktorzy z góry przyjęli tezę, iż świeccy muszą przejmować zadanie kierowania parafiami. Uznają, że dzieje się tak wskutek braku duchownych, jednak przyjętą tezę usiłują uzasadnić także teologicznie, zwłaszcza eklezjologicznie, oraz prawnokanonicznie. Z lektury omawianej publikacji wynika przekonanie, że teologowie, w tym również pasto-

raliści, oswoili się z faktem kryzysu kapłaństwa i nie skupiają się na próbach budzenia powołań kapłańskich, lecz w miejscu po duchownych dostrzegają świeckich liderów wspólnot eklezjalnych. Lektura recenzowanej pracy zbiorowej pozwala również wysnuć wniosek, że autorzy z kręgu języka niemieckiego postrzegają Kościół przede wszystkim jako lud Boży, akcentując jego wymiar horyzontalny. Wymiar wertykalny Kościoła dostrzegalny jest natomiast bardziej w publikacjach autorów pozaeuropejskich.

Spojrzenie na zagadnienie kierowania wspólnotami kościelnymi przez świeckich, z perspektywy teologów obszaru języka niemieckiego, jest interesujące także dla pastoralistów i duszpasterzy w Polsce. Sposoby radzenia sobie z kryzysem wiary i powołań kapłańskich na zachodzie Europy powinny być analizowane nie tylko tam, ponieważ proces sekularyzacji dokonuje się również w Polsce i, być może, Kościół będzie musiał sięgnąć do tamtejszych rozwiązań. Jednak doświadczenie Kościoła w krajach Zachodu powinno być przede wszystkim źródłem refleksji nad sposobami zapobiegania i przeciwdziałania postępującej laicyzacji. Przyjmowane tam rozwiązania mogą być przyjmowane z wyprzedzeniem na gruncie polskim.